

Трагизмът и красотата на българския селянин

Публикувано от Simonsita на 24.02.2010

Трагизмът и красотата на българския селянин

В творчеството на Йовков нравствената духовна сила на човека винаги е свързана с човечност и красота в конкретно -историческото и непреходното ,в националното и общочовешкото.Доброто и красивото са основните акценти в творчеството на писателя. Доброто е в хармонизирането на отношението на човека със света.То е естественото ,природното и родовото и е в съгласие с "вроденото" в човека.Доброто е в основата на цялостния човешки характер.

Йовков разглежда доброто и красивото като взаимоотношение м/у човека и колектива.Ето защо хуманизмът на Йовков намира израз в способността на неговите герои да откликват с топла сърдечност и да живеят с болката на другите в разказите "По жицата","Серафим","Другоселец"и пр.Като дава превес на нравствения момент в творчеството си ,писателят търси в героите си човешка съвест ,благородство и човещина.Макар смазани от тегобите на живота ,Йовковите герои следват повелите на собствената си съвест и душите им са винаги отворени за чуждото страдание.

До Гунчо и неговото семейство /разказа "По жицата"/ застава Моканина със своето голямо човешко сърце ,което може да превърне чуждата болка в своя.Страданието в разказите на Йовков ражда неповторимата нравствена красота в човека.Моканина умее да разпознава страданието и знае ,че то идва по неизвестни пътища ,за да изпита човешката доброта.Постепенното "узнаване" е всъщност конкретизация на човешкото измерение в чуждия свят и отъждествяването на Гунчо с идеята за екзистенциалното страдание.Страшна е мъката ,която завладя душата на Моканина при въпроса на болната Нонка за бялата лястовица-"Ще я видим ли ,чичо?".Осъзнаването на трагичното безсилие предизвиква в героя мощен изблик на дълбока съпричастност към човешкото нещастие: Боже ,колко мъка има по този свят ,боже!".Моканина би могъл да отрече ,но сърцето го

заболява и заради Гунчо ,и заради Нонка.Вълна от съчувствие и човешка жал съдържат задъханите му и забързани думи ,отправени към момичето:”Ще я видите ,чедо...”.Бързо и накъсано говори Моканина ,за да увери момичето ,че това ,което казва ,е истина ,че бялата лястовичка -символ на човешката жажда за щастие -съществува.Любовта ражда “лъжата” тя носи успокоението.Добротата на героя е в умението му да разбере ,в благородството и духовната му щедрост.Добротата ражда красивата му постъпка -да съхрани жива надеждата за бялата лястовица -символ на човешката жажда за малкото ,за жизнено важното ,сърдечното ,необходимото.Когато се окаже непостижимо ,то се превръща в блян ,в мъчителен копнеж.Така Йовков казва своето “не” на човешкото нещастие ,мъка ,така протестира ,обвинява и се бори. Силата на разказа е в духовния потенциал на героите ,в изключителната нравствена красота на “малкия човек” ,който носи в себе си неподправена доброта и съчувствие към чуждата болка.

Ако страданието при Елин Пелин ражда протест ,при Йордан Йовков то ражда отзивчивост ,доброта ,човешчина ,пробужда съвестта на човека.Тази съвест заговаря в селяните ,когато ,нахвърлили се с/у другоселеца /разказа “Другоселец”/ ,те изведнъж виждат ,че това е човек от тяхната черга ,беден ,безпомощен ,смазан от живота. В Йовков законите на общността са силни и властни.Всеки извън нея е своеобразен маргинал.В такъв смисъл нахвърлилите се в/у другоселеца селяни са по-стара опозиция на отношението свой -чужд.

Пръв Торашко /името му е гръцко и означава “божи дар” преодолява отчуждението ,защото сам той е далеч от общността ,къщата му е на баира ,той живее в свой свят ,в своя Порт Артур ,затова за него е по-лесно да заличи границата чужд -свой и той пръв се спуска към другия селянин със съчувствена прегръдка.Селяните изведнъж показват истинската си същност -добри ,милостиви ,те се спускат да помогнат на другоселеца: с дума ,жест и действие.Тази същност е дълбоко заложена в тях ,те я носят в себе си ,тя е непроменима.Необходима е само критична ситуация ,изпитание ,за да се “пропука” кората на външните ,видими събития и да заблести с цялата си красота човекът.Затрогваща е естествената човечност ,доброта ,състрадание на селяните -проекция на нравствената им извисеност и чистота ,на широтата на техните чувства ,на прекрасното в душите им.

Удивителен е Йовков с безкрайната си вяра в красивото в човека.В разказа “Другоселец” човечността ,добротата ,отзивчивостта ,грижовността и единодействието на селяните са подчертани с особена сила от автора ,който утвърждава: човешкото разбиране ,състраданието ,човешчината и солидарността са добро.Но то не може да преодолее болката ,самотата и нещастieto -стиската сено остава да лежи на земята неизядена ,хлябът стои непобутнат на зида.Дори конят не умира -само ляга и гледа господаря си.Мъката е трайна и дълговечна.Тя е била ,преди да се трогнат селяните в кръчмата ,тя остава и след като те си отиват.Природата /звездите,нощта,баирите/ е по-близо до другоселеца.Социалното в случая е по йовковски изразено -статиката е по-силна от динамиката ,картината -от действието ,разкриването -от ставането.

Посланик на Йовковата вяра в красивото на човека е и Серафим от едноименния разказ -един от Йовковите чудаци и несретници ,за които благородният жест е нещо обикновено.Той дава спестените си с мъка пари на Павлина ,за да лекува болния си мъж ,безкористно ,без да очаква да

му ги върнат.Неговата човештина и отзивчивост се открояват в контраста с богатия Еньо ,който е беден -духом.Писателя е открива скритата в душата на “малкия човек”от народа красота и поезия ,озаряваща пр

озата на житейското му битие.Показателен е финалът на разказа -невзрачното лице на Серафим е осветено от една вътрешна радост и удовлетвореност.

В разказа”Серафим” не става въпрос за кой знае какъв контраст м/у бедни и богати ,нито пък това ,чи и пари са спечелени по-лесно или по-трудно.Това ,че Еньо е попитал ,отишъл е да даде пари ,говори ,че той е добър.Трябвало му е определена нагласа и вероятно разговора със Серафим се е оказал подтика към добро.Серафим е светец-/името му е на ангел/,добър е и върши добро.Оттук и мотива за палтото ,всяка кръпка от което е човеко човешко страдание ,но и доброта.То винаги ще остане такова ,защото човешкото страдание винаги ще има нужда от грижа и добро.

Героите на Йордан Йовков ,толкова различни и неповторими ,са обединени от творческите прозрения на писателя за човека и красотата в неговата душа и в света около него-съзвучна вселена от малки и неповторими светове.Те са обединени от пространството на творческите прозрения на писателя за човека ,за красотата и хармонията в човешката душа.В това пространство властвува идеята за вселенско съзвучие ,което създава илюзията за пълнокръвен и жив свят-свят на белязаното от красотата авторово въображение.